

Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi (*)

Özgür Başboğa¹ - Muhammet Baki Minaz²

Öz

Bu çalışmada, okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarını çeşitli değişkenler (cinsiyet, medeni durum, okuldaki görev süresi, okuldaki yöneticilik türü, görev yapılan okul türü, mesleki kıdem, branş) göre değişip değişmediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Mardin ilinde bulunan resmi anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan ve tesadüfi (random) örnekleme yöntemlerinden basit rastgele örnekleme tekniğiyle belirlenmiş 191 okul müdürü, 23 müdür başyardımcısı ve 241 müdür yardımcısı oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistikler ile t-testi, ANOVA (tek yönlü varyans analizi) testi kullanılmıştır. Araştırmada okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının orta düzeyde olduğu; okul yöneticilerin benlik saygısı algılarının medeni durum, okuldaki görev süresi, okuldaki görev, okul türü ve kıdem durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, ancak branş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Benlik, Benlik saygısı, Okul yöneticisi, Yönetim

Examining School Administrators' Self-Esteem Perceptions in the Context of Various Variables

Abstract

This study aims to reveal whether school administrators' self-esteem perceptions change according to various variables (gender, marital status, tenure at school, type of administration at school, type of school where they work, professional seniority, branch). The research was designed in the relational screening model. The sample of the research consists of 191 school principals, 23 deputy principals and 241 assistant principals who worked in official kindergartens, primary schools, secondary schools and high schools in Mardin province in the 2019-2020 academic year and were determined by simple random sampling technique, one of the random sampling methods. "Rosenberg Self-Esteem Scale" was used to collect data in the study. Descriptive statistics such as arithmetic mean and standard deviation, as well as t-test and ANOVA tests were used to analyze the data. In the study, school administrators' self-esteem perceptions were found to be at a medium level; it has been determined that the self-esteem perceptions of school administrators do not show a significant difference according to marital status, tenure at school, duty at school, school type and seniority variables, but they do differ significantly according to branch and gender variables.

Keywords: Self, Self-esteem, School administrator, Management

Türü: Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi: 10.04.2024

Kabul Tarihi: 23.08.2024

Atf: Başboğa, Ö. & Minaz, M. B. (2024). Okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 2(2), 148-164, Doi:10.5281/zenodo.13336078

* Bu çalışma; Özgür Başboğa'nın, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Muhammet Baki Minaz'ın danışmanlığında hazırladığı Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

¹ Uzman, Mardin Artuklu Üniversitesi, o.basboga@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5038-2903, Türkiye

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Eğitim fakültesi, mbakiminaz@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0024-1854, Türkiye

Giriş

Eğitim, devlet örgütlenmesinin bir alt sistemi olarak devletin ekonomik, politik ve toplumsal hedeflerini girdi olarak etkilerken, devletin tüm kurum veya kuruluşlarını ise doğrudan çıktı olarak etkilemektedir (Balcı, 2005). Yönetim kavramı, tarihsel süreç içinde insanlığın dikkatini çeken ve üzerine birçok tartışmanın devam ettiği kavram olarak görülmektedir. Tarih boyunca çok boyutlu bir kavram olarak görülen yönetim, geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini korumakta ve farklı disiplinler içinde hala tartışma konusu olarak devam etmektedir (Ataman, 2001). Bu iki sistem hem birbirine bağımlı hem de karşılıklı bir ilişki içindedir. Bu ikili ilişki planlı, programlı ve sistemli bir şekilde somut olarak okullarda gerçekleştirilmektedir.

Okul, eğitim sisteminin ilke ve amaçları doğrultusunda bireylerde bilgi, beceri ve istendik davranışların kazandırıldığı yerdir (Balcı, 2005). Okulda bireylere bilgi, beceri ve istendik davranışların kazandırma görevi eğitim-öğretim uzmanlarına aittir. Bunlar, okul işleyişi içinde görevleri olan öğretmen ve yöneticilerdir. "Hiçbir eğitim modeli, modelin işlevselliğini sağlayacak personelden daha iyi hizmet üretemez." Yani okul işleyişi içinde görev alan personelin niteliği okulun başarısına önemli katkılar sunmaktadır (Gözütok, 1991). Okul sistemi içerisinde öğretmenlerin rolleri şüphesiz önemli ve vazgeçilmezdir. Fakat okul sisteminde sadece öğretmenlerin rollerinin açıklanması tek başına yeterli değildir. Okul; öğrenci, öğretmen ve yönetici gibi farklı rolleri olan bireylerin etkileşimini içeren sosyal bir sistemdir. Yönetici, okulu sosyal bir sistemin parçası gereği eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yönelik etkinlikleri örgütleyen, planlayan ve denetimini gerçekleştiren alan uzmanıdır (Balcı, 1988).

Eğitimin verildiği bir kurum olan okul, yöneticisi kadar okuldur. Bu sebeple okul yöneticisinin görev ve sorumlulukları algılaması ve değerlendirmesi sistemin daha verimli çalışmasına katkı sunacaktır (Açıkalm, 1995). Yani birey, okul yöneticisi rolünü gerçekleştirirken birçok faktörden etkilenebilmektedir. Önemli derecede etki eden bu faktörlerin başında bireyin, kendine ilişkin algıları gelmektedir. Bireyin bu rolünü gerçekleştirme isteğinin olması, bu isteğini eyleme dökmesi ve sürdürmesi kendisine ilişkin algısıyla ilgilidir. Bireyin bu rolü gerçekleştirirken kendisini ve kişiliğini nasıl gördüğünü açıklayan kavram benlik kavramıdır (Güngör, 1989). Ancak okul, sosyal çevresi, velileri, öğretmen ve öğrenci profili kadar okuldur sözü daha desteklenebilir bir ifadedir.

Yıllarca psikologlar ve eğitimciler benlik kavramı üzerinde insan kişiliğini ve işleyişini anlama çabalarıyla ilgili çalışmalar yapmıştır (Schunk, 2011). Benlik sorusu sadece psikoloji alanının değil birçok alanın da inceleme konusu olmuştur; ancak psikoloji alanı ve sosyal psikoloji alanında önemli bir kavram haline gelmiştir (Yaşın-Dökmen, 2012). Benlik deyince organizmada benliğin bulunduğu bir bölge veya yer söz konusu değildir ancak birtakım ruhsal işlevler bu soyut kavram üzerinde toplanmış ve buna da benlik denilmiştir (Öztürk & Uluşahin, 2011).

Psikoloji alanında ilk defa benlik üzerine çalışma yapan William James, başkalarının elde ettiği deneysel verileri temel almakla birlikte, çoğu verilerini içe bakış sezgilerinden yararlanarak elde etmiştir (Özakpınar, 2011). James, benliği üç ana bölüme ayırmakta ve benliğin maddesel, ruhsal ve sosyal olarak üç yönü olduğunu savunmaktadır (Aslan-Yılmaz, 2016). Benlik kavramının gelişimini etkileyen en önemli yaklaşımlardan biri de Freud'un psikanalitik kuramıdır. Freud'un klasik psikanalitik kuramında benlik ve ego, yapısal bakımdan birbirinden tamamen farklı olmamakla birlikte birbirlerine de benzerlik göstermektedir.

Freud'a göre ego; algılama, düşünme, yargılama gibi bilişsel süreçleri kapsar. Yani benlik, egodan daha geniş bir alanı kapsayarak kişiliğin hem bilinçsiz hem de bilinçli yanını oluşturmaktadır. Jung da benliğin egoyu kapsadığını belirtmektedir. Ayrıca Jung, egoyu tümüyle bilinçle ilişkili görmektedir (Korkmaz, 1996).

Benlik kavramı, bireyin kişiliği ve rollerine ilişkin algılarıyla ilişkili iken, bu algının derecesi ise benlik saygısını ifade etmektedir. Benlik saygısının gelişimi bireyin, uyum ve sürekliliğine bağlıdır. Olumlu bir benliğin oluşumu için birey, kendisi ve çevresi tarafından değer görmeli, koşulsuz kabul edilmeli ve saygın olmalıdır. Yani bireyin, benlik saygısı gelişimi sürecinde kendine saygı duyması; kendisiyle ilgili olumlu değerlendirmeler alması ve kendini değerli hissetmesi ve hissettirilmesiyle ilişkidir. Bundan dolayı benlik kavramının en önemli alanını benlik saygısı oluşturmaktadır (Arıcak, 1995).

Wells ve Marwell (1976), benlik saygısının üç farklı anlamı olduğunu ifade etmektedir. Bunlar: Kendini kabul, yeterlilik ve kendini sevmektir. Benlik saygısında bireyin sevilmesi, kendini saygın görmesi, bilgi, beceri ve yeteneklerini sergileyebilmesi, beğenilmesi, başarması ve koşulsuz kabul edilmesi önemli etkenler olarak görülmektedir (Yörükoğlu, 2000). Benlik saygısı algı düzeyinin meslek seçimini etkileyen önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Işık (2006), bireylerin kendilerine uygun bir meslek tercihini kişisel benlik algılarına göre yapmakta olduklarını; kişisel benlik algısının ise insanların kendilerine ilişkin değerlendirmeleri, çevreden alınan tepkileri ve herhangi bir alanda başarılı olup olmama durumu olduğunu belirtmiştir. Başaran (1996), bir meslek üyesinin mesleğinde başarılı olup doyumuna ulaşabilmesinin en etkili yolunun, bireyin, mesleği ile ilgili bilgileri bilmesi ve mesleğine inanması olduğunu belirtmiştir. Mesleki benlik saygısı üzerinde yüksek benlik saygısı oldukça etkilidir (Demir, Gürsoy & Ada, 2011).

Benlik saygısını bireyin kendine ilişkin memnuniyet düzeyiyle ilgili olduğunu dile getiren Rosenberg, benlik algısının sosyal yeterlilik, kişisel değer ve beden algısı gibi farklı bileşenleri olduğunu ifade etmektedir. Birey, benlik saygısıyla ilgili bilgi edinebilmek için sosyal yeterlilik, kişisel değer ve beden algısı gibi benlik saygısının bileşenlerini gözden geçirmektedir. Birey, yapmış olduğu değerlendirme sonucunda kendisiyle ilgili olumlu bir sonuca ulaşıyorsa yüksek bir benlik saygısına, kendisiyle ilgili olumsuz bir sonucu ulaşıyor ise düşük bir benlik saygısına sahip olmaktadır (Kadıoğlu, 2014).

Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da üstün görmeden kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulmaktır. Benlik saygısı, kendini olduğu gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 2000). Coopersmith (1967), benlik saygısının kavramsallaşmasını iki kısma ayırmıştır; öznel ifade ve davranışsal ifade. Birincisi, bireyin kendine ilişkin algısı ve kendini tanımlaması; ikincisi, dış gözlemciler için mevcut olan bireyin benlik saygısının davranışsal tezahürlerini ifade eder. Benlik saygısı, tam anlamıyla insanların kendilerine verdikleri değer düzeyi ile tanımlanır. Benlik saygısı, gerçeklikten ziyade algıdır (Baumeister, Campbell, Krugger ve Vohs, 2003).

Bireyin kendi kendisini değerlendirme yaklaşımı, her zaman için tarafsız ve net olmayabilir. Herhangi bir konuda kişinin kendisi ile ilgili algısı açık ve net olabilirken başka bir konuda bu açıklık ve netliği tam olarak devam ettiremeyebilir (Aydın, 1996). Bazı insanların kendisini değerlendirirken daha fazla bir olumlu tutumla yaklaştığı araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir. Bu insanlar hayatlarında kötü bir şey yaşamış ya da hayal

kırıklığına uğramış da olsalar kendini sevmeye ve kendilerine karşı olumlu duygu ve düşüncelerini devam ettirirler. Bu özelliğe sahip bireylerin diğer kişilere göre daha yüksek benlik saygısı olduğu düşünülmektedir (Burger, 2006).

Her insanın şüphesiz belirli oranlarda saygı ihtiyacı vardır. Bu saygı ihtiyacını hem zihinsel olarak hem de bedensel olarak doyurma gereksinimi söz konusudur. Bu bağlamda insanın kişiliğini geliştirmesi adına attığı her adım aynı zamanda o kişinin benlik saygısını da artıracak bir adım olmaktadır (Köknel, 1999). Bu ihtiyaçların bireyler arasında değişiklik göstermesinin yanı sıra, her bireyin özel durum ve zamanına göre kişisel deneyimlerindeki doyum ya da isteksizlik dereceleri de farklılık göstermektedir. Ayrıca yüksek benliğe sahip olan bir kişinin saygı ihtiyacı düşük benliğe sahip olandan daha fazla olduğu göreceli olarak söylenilebilir. Kısacası, ihtiyaç olarak belirlemiş olduğumuz benlik saygısı aslında tüm insanların mutluluğu elde etmesinden düş kırıklıklarıyla mücadele etmesine kadar birçok alanda etkili olmuştur. Ayrıca benlik saygısının psikolojik sağlık için mutlak bir gereksinim olmasından dolayı insanların ortak bir gereksinimi olmaktadır. Görüldüğü gibi benlik saygısına ihtiyaç duyulması aslında onun hayatımızda ne kadar önemli olduğu ile doğrudan ilgilidir. Yüksek benlik saygısına ulaşabilmek ve düşük benlik saygısından kaçınmak için bireyler hayat boyu bir mücadelenin içerisine girmektedir. Ara sıra azalan benlik saygıları gayet doğaldır fakat sadece arada yükselen benlik saygıları doğal değildir. Bireylerin sağlıklı bir yaşam için ruhsal yönlerini nasıl streslerden uzak tutmaya çalışıyorsa aynı şekilde benlik saygısına zarar verecek durumlardan da kaçınmalıdır. Sağlıklı bir yaşam içerisinde benlik saygısının değeri küçümsenmemelidir (Sevim & Artan, 2021). Kişiler benlik saygılarını yükseltmek adına olmayan özellikleri kendine yüklemek yerine kendilerinde var olan eksiklikleri olduğu gibi kabul ederek yaşamaları gerekmektedir. Benzer şekilde kişilerin kendinde gördüğü değerleri ve özellikleri de küçümsemeden olduğu gibi kabul etmeleri gerekmektedir. Böylelikle bilinçli bir benlik saygısının oluşmasında önemli bir adım atılmış olacaktır.

Çok yönlü olmayı gerektiren okul yöneticiliği zor bir süreci başarılı yönetebilmektir. Bu süreç içerisinde birçok olumsuz veya olumlu deneyim ile okul yöneticilerinin benlik saygılarında değişiklikler olabilir. Yüksek veya düşük benlik saygısı, bireylerin hayatı algılayışına yön verebilmektedir. Genellikle düşük benlik saygısına sahip kişiler, kendilerine güvenmez, sosyal ilişkileri zayıf, iletişimde aktif katılımcı olmak yerine genellikle dinleyicidirler. Benlik saygısı yüksek olan kişiler ise kendi algı ve değerlendirmelerine güvenirler, sorunları çözebileceklerine inanırlar, sosyal ilişkilerde daha aktiftirler (Coopersmith, 1967). Bu bakımdan eğitim öğretim hizmetinin sağlıklı ve verimli yürütülebilmesi için okul yöneticilerinin, yüksek benlik saygısı algısına sahip olmaları beklenebilir.

Okul yöneticisi, okulu etkileyen farklı etmenleri incelemek, okul çevre ilişkilerini düzenlemek, velilerle ve toplumun çıkar gruplarıyla ilişki kurmak zorundadır (Çelik, 2004). Okul yöneticilerinin okul içindeki ve dışındaki sosyal iletişimlerde başarılı olmalarında sosyal becerilerinin yüksek olması son derece önemlidir. Bu nedenle okul yöneticilerinin yüksek benlik saygısına sahip olmaları beklenebilir. Çünkü yüksek benlik saygısına sahip olan birey sosyal ilişkilerinde daha girişimci, daha güvenli ve daha atak olmaktadır (Kuzgun, 2002). Benlik saygısı olumlu sosyal davranışlara ve ruh sağlığına katkıda bulunmaktadır. Düşük benlik saygısı ise depresyon, intihar eğilimi, yeme bozuklukları ve kaygı bozuklukları ile saldırganlık ve madde kullanımı bozuklukları gibi birçok sosyal davranış problemine ve psikolojik

rahatsızlıklara sebep olmaktadır (Mann, Hosman, Schaalma & De Vries, 2004). Okul yöneticileri iş yerinde soyutlanmışlıkları, işin niteliği gereği programlanmamış etkinlikleri, sorunlu insan ilişkileri, sınırlı yetkileri ve özel konumları nedeniyle sürekli bir stres yaşamaktadırlar (Dönmez & Güven, 2001). Bu nedenle okul yöneticilerinin yüksek benlik saygısına sahip olmaları onların stresle başa çıkmalarını kolaylaştıracak etmenlerden biri olabilir.

Okul yöneticilerinin görevleriyle ilgili iş ve işlemler ülkemizde hiyerarşi ve mevzuat çerçevesinde yürütülmektedir. Yapılacak olan iş ve işlemler için aynı hiyerarşi ve mevzuat tüm okullar için geçerlidir. Ancak bazı okul yöneticilerinin diğer okullardan daha farklı bir işleyişe sahip olmaları veya daha farklı başarılı sonuçlara ulaşmalarının nedeninin normal işleyişin dışında davranışlar sergilemeleri ve kişisel yeterliliklerden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Genellikle kendilerini başarılı yöneticiler olarak niteleyen bireyler, kendilerine ilişkin olumlu algılarını sahaya yansıtma, kurumlarıyla özdeşleşmeleri vb. gibi katkılarının etkisi olabileceği düşünülmektedir (Akın, 2012). Görüldüğü gibi, okul yöneticiliği uzmanlık bilgisi, becerisi ve normal işleyişin dışında kişisel yeterlilik gerektiren bir alandır. Okul yöneticiliği görevini üstlenen bireyin mesleğini tam anlamıyla icra edebilmesi için birtakım yeterliliklere sahip olması beklenir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin yüksek benlik saygısı algılarının görevlerini daha iyi yürütmeleri konusunda önemli olduğu beklenilmektedir.

Bu araştırmada; okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır

1. Okul yöneticilerinin benlik saygılarına ilişkin algıları ne düzeydedir?
2. Okul yöneticilerinin “benlik saygısına” ilişkin algıları,
 - a) Cinsiyet,
 - b) Medeni durum,
 - c) Okuldaki görev süresi,
 - d) Okuldaki yöneticilik türü,
 - e) Görev yapılan okul türü,
 - f) Mesleki kıdem,
 - g) Branşa göre değişmekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu gibi betimlemeyi amaç edinen bir araştırma yaklaşımlarıdır. Yapılan araştırmanın konusu olan birey, nesne ya da olay, mevcut koşulları içinde ve olduğu şekliyle tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde etkileme, değiştirme çabası gösterilmez. Araştırılmak istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan araştırılmak isteneni uygun bir şekilde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2023).

Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Mardin ili Artuklu, Midyat, Ömerli, Savur, Derik, Mazıdağı, Kızıltepe, Nusaybin, Yeşilli ve Dargeçit ilçelerinde bulunan kamu okullarından anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan toplam 1232 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmanın enerji, zaman ve maliyet gibi güçlükleri dikkate alındığından; araştırma, evrenden örneklem seçilerek yapılmıştır.

Covid-19 salgını nedeniyle örnekleme ulaşmada sorunlar yaşanmış ve bu sebeple örnekleme seçiminde kısmen kolay ulaşılabilirliğe dayalı tesadüfî (random) örnekleme yöntemlerinden basit rastgele örnekleme tekniği kullanılarak 191 okul müdürü, 23 müdür başyardımcısı ve 241 müdür yardımcısı olmak üzere toplam 455 katılımcı belirlenmiştir. Görev yapan yöneticilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	41	9.01
	Erkek	414	90.99
Okul Türü	Anaokulu	54	11.87
	İlkokul	100	21.98
	Ortaokul	162	35.60
Mesleki Kıdem	Lise	139	30.55
	0-5 yıl	60	13.19
	6-11 yıl	126	27.69
	12-20 yıl	174	38.24
Okuldaki Görev Süresi	21 yıl ve üzeri	86	18.90
	0-5 yıl	226	49.67
	6-11 yıl	130	28.57
	12-20 yıl	79	17.36
Medeni Durum	21 yıl ve üzeri	20	4.40
	Evli	382	83.96
Yöneticilik Türü	Bekar	74	16.04
	Müdür	191	41.98
	Müdür Başyardımcısı	23	5.05
Branş	Müdür Yardımcısı	241	52.97
	Sözel	204	44.84
	Eşit ağırlık	184	40.44
	Sayısal	67	14.73

Tablo 1 incelendiğinde; katılımcıların çoğunun erkek olduğu, katılımcıların büyük bir kısmının ortaokulda görev yaptıkları, katılımcıların çoğunun 12-20 yıl arası kıdeme sahip oldukları, okuldaki görev süresi 0-5 yıl arasında olanların çoğunlukta olduğu, katılımcıların büyük çoğunluğunun evli olduğu, Müdür yardımcılarının çoğunluğu oluşturduğu ve sözel puan ağırlıklı okullardan mezun olanların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, örneklem grubuna dâhil edilen okul yöneticilerinin (cinsiyet, medeni durum, kıdemi, branş, yöneticilik süresi, görev yapılan okul türü, yöneticilik görevleri) özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Soru havuzunun oluşturulmasında alan uzmanlarının ve öğretmenlerin görüşüne başvurulmuştur.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği: Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Altmış maddeden oluşan ölçeğin on iki alt boyutu vardır. Bu çalışmada sadece benlik saygısı alt boyutu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanma çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından gerçekleştirilmiştir. 10 maddeden oluşan RBSÖ 4'lü likert biçiminde (çok doğru=4, çok yanlış=1) bir ölçektir. Bu ölçekteki 10, 9, 8, 5 ve 3 numaralı maddeler tersine çevrilmiştir. Benlik saygısı geçerliği ve güvenilirliğini sınamak için görüşmeler lise öğrencileriyle yapılmış ve ergenler üzerinde kullanılabilir hale getirilmiştir. Yapılan psikiyatrik görüşmeler sonucu ergenlerin kendilerine ilişkin görüşlerine göre yüksek, orta ve düşük olarak gruplandırılmıştır. Test-Tekrar Test yöntemi güvenilirlik çalışmasında uygulanmıştır. Türkçe formunun geçerlik-güvenilirlik ölçeğin çalışmasında test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.75, iç tutarlılık katsayısı 0.71 olarak bulunmuştur

Testi değerlendirmek için: 1, 2, 4, 6, 7. Maddelerde; Tamamen katılıyorum=4, Katılıyorum=3, Katılmıyorum=2 Hiç katılmıyorum=1, 3, 5, 8, 9 ve 10. Maddelerde: Tamamen katılıyorum=1, Katılıyorum=2, Katılmıyorum=3 Hiç katılmıyorum=4, olarak puanlanmakta ve ölçekteki puanlamalar 40 ile 10 arası değişmektedir. Ölçekte 10-20 puan düşük, 20-30 puan orta ve 30-40 puan yüksek benlik saygısı düzeyi olarak saptanmıştır. RBSÖ'den alınan puan ortalamasının yüksekliği ters maddeler çevrildikten sonra yüksek benlik saygısını ifade etmekte, alınan puan ortalamasının düşüklüğü ise düşük benlik saygısı olduğuna karşılık gelmektedir.

Veri Toplama Süreci

2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Mardin ili Artuklu, Kızıltepe, Nusaybin, Savur, Ömerli, Dargeçit, Midyat, Yeşilli, Mazıdağı ve Derik ilçelerindeki kamu okullarından anaokulu, ilkököl, ortaokul ve ortaöğretim kademesinde görev yapan okul yöneticilerine öncelikle iletişim araçlarıyla ulaşılmış, gerekli randevular alınmış, tüm okullar ziyaret edilmiştir. Okul yöneticilerinin ölçekleri doldurmaları sağlanmıştır. Katılımcılara elde edilecek bireysel bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiş; veri toplama araçlarına içten ve doğru bir şekilde yanıt verilmesinin araştırma sonuçları için önemli olduğu vurgulanmıştır. Sadece yönergeye uygun bir şekilde doldurulan ölçekler analiz kapsamına alınmış ve bu amaçla toplam 455 ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi için SPSS 22 programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik bilgilerine (kıdem, branş, yöneticilik süresi, görev yapılan okul türü, medeni durum, cinsiyet ve yöneticilik görev türü) ilişkin verilerin yüzde (%) ve frekans (f) dağılımları hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeklerdeki her bir maddenin ve boyutlarının standart sapma (Ss) ve aritmetik ortalama (\bar{x}) değerleri hesaplandıktan sonra ölçeğin ilgili maddelerine ve boyutlarına ilişkin betimlemeler yapılmıştır.

Örnekleme oluşturan okul yöneticilerinin “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”nin alt boyutlarından ve ölçekten alınan toplam puanların grup ortalamalarına göre medeni durum ve cinsiyet değişkenleri açısından anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız grup t-testi; mesleki kıdem, branş, yöneticilik süresi, görev yapılan okul türü ve yöneticilik görev türü değişkenleri için ise ANOVA kullanılmıştır.

Bulgular

1. Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısına İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	Maddeler	N	\bar{x}	Ss
Benlik Saygısı Ölçeği Maddeleri	1- Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	455	14.13	.544
	2- Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	455	14.33	.522
	3- Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.	455	32.86	.628
	4- Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	455	15.03	.615
	5- Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.	454	31.34	.756
	6- Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	455	16.35	.615
	7- Genel olarak kendimden memnunum.	455	16.90	.628
	8- Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	455	23.93	.881
	9- Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	454	33.13	.730
	10- Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.	455	31.76	.754

Tablo 2 incelendiğinde; ölçeğin aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=14.13$) ile ($\bar{x}=33.13$) aralığında olduğu ve bu durumda okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının orta düzeyde olduğu görülmektedir.

2. Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular

a. Cinsiyet

Cinsiyet değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Yapılan t-Testi Sonuçları

	Grup	N	\bar{x}	Ss	t	p
Cinsiyet	Kadın	41	23.68	2.195	2.17	.03
	Erkek	414	22.89	2.448		

Tablo 3 incelendiğinde, yöneticilerin benlik saygısı puan ortalamaları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t=2.17$; $p=.03<.05$). Erkeklerin benlik saygısı ortalama puanları ($\bar{x}=22.89$), kadınların benlik saygısı puanlarından ($\bar{x}=23.68$) düşük bulunmuştur.

b. Medeni Durum

Medeni durum değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Medeni Durum Değişkenine Göre Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Yapılan t-Testi Sonuçları

	Grup	N	\bar{x}	Ss	t	p
Medeni Durum	Evli	382	23.03	2.455	1.48	.13
	Bekar	73	22.57	2.302	1.55	

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan yöneticilerin benlik saygısı puan ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p=.13>.05$).

c. Okuldaki Görev Süresi

Okuldaki görev süresi değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Okuldaki Görev Süresi Değişkenine Göre Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Yapılan ANOVA Sonuçları

	Grup	N	\bar{x}	Ss	F	p
Okuldaki Görev Süresi	0-5 yıl	226	23.13	.150	.83	.47
	6-11 yıl	130	22.74	.235		
	12-20 yıl	79	22.88	.285		
	20 yıl ve üzeri	20	22.70	.508		

Tablo 5 incelendiğinde; araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, benlik saygısı puan ortalamalarının okuldaki görev süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>.05$)

d. Okuldaki Yöneticilik Türü

Okuldaki görev türü değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin veriler Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Okuldaki Görev Durumu Değişkenine Göre Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarına İlişkin Yapılan ANOVA Sonuçları

	Grup	N	\bar{x}	Ss	F	p
Okuldaki Yöneticilik Türü	Müdür	191	23.07	.168	.46	.62
	Müdür Başyardımcısı	23	23.08	.474		
	Müdür yardımcısı	241	22.85	.163		

Tablo 6 incelendiğinde; araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, benlik saygısı puan ortalamalarının okuldaki yöneticilik türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Müdürlerin benlik saygısı ortalama puanları ($\bar{x}=23,07$) ile müdür başyardımcılarının benlik saygısı ortalama puanları ($\bar{x}=23,08$), müdür yardımcılarının benlik saygısı ortalama puanlarından ($\bar{x}=22,85$) yüksek bulunmuştur.

Okul Yöneticilerinin Benlik Saygısı Algılarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi

e. Görev Yapılan Okul Türü

Görev yapılan okul türü değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin veriler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine İlişkin Yapılan ANOVA Sonuçları

	Grup	N	Ort.	Ss	F	p
Okul Türü	İlkokul-Anaokulu	154	22.64	2.35	1.74	.17
	Ortaokul	162	23.09	2.22		
	Ortaöğretim	139	23.10	2.69		
	Total	455	22.94	2.42		

Tablo 7 incelendiğinde; araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, benlik saygısı puan ortalamalarının okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Araştırmada, ortaöğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanları ($\bar{x}=23.10$) ile ortaokullarda görev yapan yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanlarının ($\bar{x}=23.09$), ilkokulda ve anaokulunda görev yapan yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanlarından ($\bar{x}=22.64$) yüksek olduğu belirlenmiştir.

f. Mesleki Kıdem

Mesleki kıdem değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin veriler Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Okul Yöneticilerinin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Yapılan ANOVA Sonuçları

	Grup	N	\bar{x}	Ss	F	p
Kıdem	0-5 yıl	69	23.05	0.25	.30	.82
	6-11 yıl	126	22.89	0.22		
	12-20 yıl	174	22.87	0.19		
	21 ve üstü yıl	86	23.15	0.22		

Tablo 8 incelendiğinde; araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, benlik saygısı puan ortalamalarının kıdem durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

g. Branş

Branş değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarına ilişkin veriler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Okul Yöneticilerinin Branş Değişkenine İlişkin Yapılan ANOVA Sonuçları

	Grup	N	Ort.	Ss	F	p
Branş	Sözel Ağırlıklı Puanla Yerleşilen Branşlar	204	23.25	2.43	4.37	.01
	Eşit Ağırlıklı Puanla Yerleşilen Branşlar	184	22.54	2.42		
	Sayısal Ağırlıklı Puanla Yerleşilen Branşlar	67	23.12	2.26		
	Toplam	455	22.94	2.42		

Tablo 9 incelendiğinde; araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, benlik saygısı puan ortalamalarının branş durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Araştırmada, sözel ağırlıklı puanla yerleşilen yönetici grubunun benlik saygısı ortalama puanları ($\bar{x}=23.25$) ile sayısal ağırlıklı puanla yerleşilen yönetici grubunun benlik saygısı ortalama puanlarının ($\bar{x}=23.12$), eşit ağırlıklı puanla yerleşilen yönetici grubu benlik saygısı ortalama puanlarından ($\bar{x}=22.54$) yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda okul yöneticilerin benlik saygısı algılarının orta düzeyde olduğu; okul yöneticilerin benlik saygısı algılarının medeni durum, okuldaki görev süresi, okuldaki görev, okul türü ve kıdem durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği; ancak okul yöneticilerin benlik saygısı algılarının branş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Genel olarak benlik saygısı ile ilgili olumlu ve olumsuz sorular değerlendirildiğinde okul yöneticilerin benlik saygısı algılarının orta düzeyde olduğuna ilişkin bulguların ön plana çıktığı görülmektedir. Okul yöneticilerinin, düşük benlik saygısına ilişkin en yüksek katılım gösterdikleri ifadeler sırasıyla; “Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum”, “Bazı olumlu özelliklerim olduğumu düşünüyorum”, “Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim”, “Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim”, “Genel olarak kendimden memnunum” maddeleridir. Okul yöneticilerinin, yüksek benlik saygısına ilişkin en yüksek katılım gösterdikleri ifadeler ise sırasıyla; “Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum”, “Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim”, “Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum” maddeleridir.

Genellikle okul yöneticiliği görevinde lider rolünde bulunan bireylerin kendilerine ilişkin olumlu yargılara sahip olması beklenmektedir. Araştırmamızda bu olumlu yargılara düşük düzeyde sahip olan yöneticilerin “Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum”, “Bazı olumlu özelliklerim olduğumu düşünüyorum”, “Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim”, “Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim”, “Genel olarak kendimden memnunum” düşük benlik saygısını ifade eden maddeleridir. Sevil (2019), okul yöneticilerin benlik saygıları üzerine yapmış olduğu araştırmasında “Özgüven”, “Kendine Yetme”, “Üretkenlik ve Başarma” boyutlarında okul yöneticilerinin kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Madenoğlu'nun (2010) yaptığı çalışmada eğitim yöneticilerinin yüksek ve orta benlik saygısı düzeylerine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Sevil ve Bülbül (2019) tarafından yapılan çalışmada ise okul yöneticilerinin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. .

Araştırmada, kadınların benlik saygısı puanları, erkek yöneticilerin benlik saygısı puanlarından yüksek bulunmuştur. Buna göre okul yöneticilerinden kadın yöneticilerin, erkek yöneticilere oranla benlik saygısı algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bireyin yaşamı, çevresi ve kendisi ile kurmuş olduğu ilişkilerin tamamını etkileyen benlik saygısı kişilerin hayatlarında, sosyal ilişkilerinde, okul başarılarında vb. birçok durumda önemli etkiler göstermektedir (Sevim & Artan, 2021). Kişinin benlik saygısının yüksek olması, kendisi hakkındaki görüş ve tutumlarının güçlü ve olumlu olduğu anlamına gelirken; düşük benliğe sahip olması, kişinin kendisini olumsuz özelliklerle algıladığını ve bu durumu kabullendiğini göstermektedir (Yıldız, 2012). Bu durumda kadın yöneticilerin kendileri hakkındaki görüş ve tutumlarının olumlu olduğu, erkek yöneticiler arasında ise kendine ilişkin yönelik olumsuz duygular besleyen ve olumsuz özelliklerini ön plana çıkaranların olduğu söylenebilir. Crocker ve Major (1989) tarafından yapılan çalışmada, araştırma bulgularımızla çelişecek şekilde benlik saygısı açısından genellikle kadın ve erkek arasında herhangi bir fark olmadığı ya da erkeklerin lehine çok az bir fark bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Polat, Aksu ve Aksu (2015) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyet değişkeninin okul yöneticilerin benlik saygısı düzeyleri üzerinde

anlamli bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Sevil (2019) tarafından yapılan çalışmada da okul yöneticilerin benlik saygısı algıları üzerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul yöneticilerin benlik saygısı algıları medeni durum değişkenine göre anlamli bir farklılık göstermemiştir. Ancak aritmetik ortalamalara bakıldığında, evli yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanları, bekâr yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur. Evli yöneticilerin benlik saygısının bekar yöneticilerden daha yüksek olması, Türk aile yapısı ile toplumsal ve kültürel Türk yaşam tarzıyla açıklanabilir. Türk aile yapısı evliliği bekarlığa yeğleyen bir yapıdadır ve bu yaklaşım evli oluşu öncelemektedir. Bu durum da evli olan kişilerin kendilerine olan güven ve saygılarını, toplumun onlara olana güven ve saygıyı artırmaktadır. Benlik saygısına genel bir çerçeveden baktığımızda doğumla birlikte başladığını ve erişkinlik ve daha sonraki süreçlerde ise hayat olaylarından etkilenen sosyal, ruhsal ve kısmen de bedensel bir olgudur. Bireyin ruhsal gelişim süreci içerisinde benlik saygısı birçok değişkenden etkilenmekle birlikte en çok etkilendiği yapı ailedir. İnsanın benlik saygısının gelişiminde etkili olan ilk yerin genel olarak aile olduğu söylenmektedir. Bireyin olumlu bir benlik saygısı ile büyümesinde aile faktörü önemli bir yer tutmaktadır (Özkan, 1994).

Okuldaki görev süresi değişkenine göre yapılan analiz neticesinde, okul yöneticilerinin benlik saygısı algı düzeyleri grup ortalamaları arasındaki fark anlamli bulunmamıştır. Buna göre, okuldaki görev süresi değişkenine göre okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının benzer olduğu söylenebilir. Okul yöneticilerinin okuldaki görev süresi değişkenine göre benlik saygısı algıları arasında anlamli bir farklılık görülmemesi, okul yöneticilerinin rutin bir çalışma yapmalarından kaynaklanmasıyla açıklanabilir. Okulda uzun süre kalmak ya da daha kısa süreli görev yapmak, okul yöneticilerine olan saygıda ve algıda çok ciddi bir değişikliğe neden olmayabilmektedir. Ayrıca okullardaki görevlendirmelerin de bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Güneş (2019) tarafından yapılan ve araştırma bulgularımız destekleyen çalışmada da okul yöneticilerinin, benlik saygısı algılarının okuldaki görev süresi değişkenine göre anlamli bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Okul yöneticilerinin benlik saygısı algıları ile okuldaki yöneticilik türü değişkeni arasında anlamli bir farklılık bulunmamıştır. Ancak müdürlerin benlik saygısı ortalama puanları ile müdür başyardımcılarının benlik saygısı ortalama puanları, müdür yardımcıların benlik saygısı ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur. Benlik saygısı, bireyin kendisini değerlendirmesi sonucunda varoluşsal anlamda benliğini kabul etmesi ve ondan memnun kalması durumudur (Eriş & İkiz, 2013). Başka bir deyişle, kişinin kendisinden ne kadar hoşlandığı kendisine ne kadar değer verdiği ile ilişkilidir (Blascovich & Tomaka, 1991). Benlik saygısı, bireyin kendisini tanımlama sürecinde kullanmış olduğu özelliklerini beğenmesi ve saygı duyması durumudur. Bu nedenle yöneticilerin müdür, müdür başyardımcısı ya da müdür yardımcısı farkı gözetmeksizin kendilerine saygı duydukları, kendilerini beğendikleri, yaptıkları iş ve işlemlerden hoşnut oldukları söylenebilir.

Okul yöneticilerinin benlik saygısı puan ortalamaları ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamli bir farklılık görülmemiştir. Ancak aritmetik ortalamalara bakıldığında, liselerde görev yapan yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanları ile ortaokulda görev yapan yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanlarının, ilkokul ve anaokulunda görev yapan yöneticilerin benlik saygısı ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmüştür. Yüksek

benliğe sahip bir kişide başarıya karşı daha fazla bir hırs ve azim vardır. Bu kişilerin duygusal anlamda daha sağlam olduğu, ikna edilmeleri zor olduğu, hayata daha pozitif baktıkları ve daha bütüncül bir öz-kavrama sahip oldukları görülmektedir. Düşük benlik saygısı olan kişiler ise duygusal olarak çok fazla istikrarlı olmamakla birlikte günlük olaylardan daha çabuk etkilenmektedir. Bu kişiler diğerleri tarafından sürekli kabullenilmek ve onay almak isterler fakat bu durumun gerçekleşmesi noktasında da sürekli şüpheleri vardır (Hogg & Vaughan, 2007). Bu durumda okul yöneticilerinin hangi okulda olursa olsun, kendilerine yönelik bir beğenme, olumlu yaklaşma tavrına sahip oldukları söylenebilir. Madenoğlu'nun (2010) araştırmasında da okul yöneticilerinin benlik saygısı düzeylerinde görev yapılan kurum türü açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sevil (2019) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin benlik saygısı düzeylerinin çalıştıkları kurumun türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada okul yöneticilerinin, benlik saygısı puan ortalamalarının kıdem değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak aritmetik ortalamalara bakıldığında, mesleki kıdemi 21 ve üstü yıl ve 0-5 yıl arasında olan yöneticilerin benlik saygısı algıları, 6-11 yıl arası ve 12-20 yıl arasındakilere oranla benlik saygısı ortalama puanları yüksek bulunmuştur. Yerekaban (2007) tarafından yapılan çalışmada, okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Sevil (2019) tarafından yapılan çalışmada ise 21-30 yıl, 11-20 yıl ve 1-10 yıl mesleki hizmet yılına sahip okul müdürlerinin, 31 yıl ve üstü hizmet yılına sahip okul müdürlerinden daha düşük benlik saygısı algısına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler, başarılarının kaynağını kendi emek ve becerilerine bağlayan ve kendilerine gerçekçi hedef koyup onları gerçekleştirebilen kişilerdir (Yavuzer, 2000). Yüksek benlik sahibi olan kişiler duygusal dalgalanmaların ve depresyonun daha az etkisi altına girerler (Uyanık-Balat & Akman, 2004). Dolayısıyla, yöneticilik sürecinde iniş ve çıkışlara rağmen yöneticilerin mesleki kıdeme bakılmaksızın kendilerine olan saygıyı, değeri ve güveni koruyabildikleri söylenebilir.

Araştırmada okul yöneticilerinin, benlik saygısı puan ortalamalarının branş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Aritmetik ortalamalara bakıldığında, sözel ağırlıklı puanla yerleşilen yönetici grubunun benlik saygısı ortalama puanları ile sayısal ağırlıklı puanla yerleşilen yönetici grubunun benlik saygısı ortalama puanları, eşit ağırlıklı puanla yerleşilen yönetici grubu benlik saygısı ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur. Polat, Aksu ve Aksu (2015) ve Sevil (2019) yaptıkları araştırmalarda ise okul yöneticilerinin benlik saygısı düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Güneş (2019) tarafından yapılan çalışmada da okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bireyin düşük ya da yüksek benlik saygısına sahip olmasını etkileyen birçok parametre bulunmaktadır. Kişinin içinde yaşadığı aile ortamı, anne-baba tutum ve davranışları, okul, arkadaş gibi sosyal çevre, anne-baba arasındaki evliliğin boşanmayla sonuçlanması ya da devam etmesi, fiziksel görünüş ve sağlık durumu, okul başarısı, gerçek benlikle ideal benlik arasındaki ilişki, cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik durumu, kardeş sayısı ya da doğum sırası, anne-babanın eğitimi ve mesleki statüsü, sosyal etmenler, vb. pek çok konunun benlik saygısını etkilediği yapılan araştırmalar sonucunda da ortaya konulmuştur (Kımtar, 2008). Benlik saygısının dış faktörlerden etkilenme özelliği, okul yöneticilerinin branşları bazında toplumsal algıdan etkilenmelerine neden olmaktadır.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonuçları ışığında uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

1. Okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının yükseltilebilmesi için okul yöneticilerinin özlük hakları iyileştirilmelidir.
2. Okul yöneticilerinin benlik saygısı algılarının yükseltilebilmesi için bu konuda etkili hizmet içi eğitimler verilmelidir.
3. Okul yöneticilerinin benlik saygısına olumlu katkı sunacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
4. Araştırma, Mardin ili ve ilçe sınırları içerisinde bulunan resmi anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan okul yöneticileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Benzer araştırmalar farklı il ya da bölgelerde de yapılabilir.
5. Bu araştırma kamu eğitim kurumlarında görev yapan okul yöneticileri üzerine gerçekleştirilmiştir. Benzer araştırmaların özel okullarda (okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise) yapılması farklı sonuçların ortaya çıkmasını sağlayabilir.
6. Benzer çalışmalar nitel araştırma teknikleri ile de yapılabilir, böylece okul yöneticilerin benlik saygısı algılarının belirlenmesinde daha ayrıntılı sonuçlar ortaya çıkarabilir.
7. Benlik saygısı algılarının farklı değişkenlerle ilişkilendirildiği başka araştırmaların yapılması da alanyazına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Açıkalın, A. (1995). *Teknik ve kuramsal yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akın, U. (2012). *Kamu ilköğretim okulu müdürlerinin kişisel inisiyatif alma durumları ve öz yeterlikleriyle ilişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara
- Aksu, M. B., Aksu, T., & Polat, S. (2015). School Administrator self-esteem and its relationship to trust in teachers. *Studia Paedagogica*, 20(4), 33-56, DOI: 10.5817/SP2015-4-3
- Arıcak, O. T (1995). *Üniversite öğrencilerinde saldırganlık, benlik saygısı ve denetim odağı ilişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan-Yılmaz, H. (2016). Bir derleme: Benlik kavramına ilişkin bazı yaklaşımlar ve tanımlamalar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 79-89
- Ataman, G. (2001). *İşletme yönetimi: Temel kavramlar, yeni yaklaşımlar*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Aydın, B. (1996). Benlik kavramı ve ben şemaları. M.Ü. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 41-47.
- Balcı, A. (1988). Eğitim yöneticisinin yetiştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 435-448.

- Balcı, A. (2005). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Tek Ağaç Basım Yayım.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krugger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Blascovich, J. & Tomaka, J. (1991). Measures of self-esteem. J. Robinson, Shaver ve L. Wrightsman (Ed.). *Measures of personality and psychological attitudes* içinde. New York: Academic Press.
- Burger, M.J. (2006). *Kişilik*. İ. Deniz & E. Sarioğlu (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: W.H. Freeman ve Co.
- Crocker, J. & Major, B. (1989). Social stigma and self-esteem: the self-protective properties of stigma. *Psychological Review*, 96(4), 608-630.
- Çelik, V. (2004). *Eğitimsel reform için yeni bir okul kültürü. eğitime bakışlar*. İ. Fındıkçı (Ed.). İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- Çuhadaroğlu F. (1986) *Adolesanlarda benlik saygısı*. (Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Demir, V., Gürsoy, F., & Ada, Ş. (2011). Okulöncesi öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 597-614.
- Dönmez, B. & Güven, M. (2001). Friedman okul müdürleri tükenmişlik ölçeğinin Türkiye'ye uyarlama çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 7(26), 221-225.
- Eriş, Y. & İkiz, F. E. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkileri. *Turkish Studies*, 8(6), 179-193.
- Gözütok, D. (1991). Öğretmen ve öğrencilerin algılarına göre mesleki davranışlarının değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), 405-409.
- Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Hogg, M.A. & Vaughan, G.M. (2007). *Sosyal psikoloji*. İ. Yıldız ve A. Gelmez (Çev.). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Kadıoğlu, F. (2014). *Psikolojik danışmanların (rehber öğretmenlerin) mesleki doyum ile kendine saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kımtar, N. (2008). *Benlik saygısı ve dindarlık ilişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Köknel, Ö. (1982). *Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kuzgun, Y. (2002). *İlköğretimde rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Madenoğlu, C. (2010). *Eğitim örgütü yöneticilerinin örgütsel stres kaynakları ve stresle başa çıkma tarzlarının benlik saygısı düzeyleriyle olan ilişkisi*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Mann, M. M., Hosman, C., Schaalma, H., & Vries, N. D. (2004). Self-Esteem in A broad-spectrum approach for mental health promotion. *Health Education Research*, 19(4), 357-372.
- Özakpınar, Y. (2011). *Psikoloji tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etmenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Öztürk, O. & Uluşahin, A. (2011). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nova Yayıncılık.
- Schunk, D. H. (2011). *Öğrenme teorileri*. M. Şahin (Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sevil, E. & Bülbül, T. (2019). Okul yöneticilerinin benlik saygısı düzeyleri ile kişisel inisiyatif alma durumları arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 700-719, DOI: 10.17860/mersinefd.596768
- Sevil, E. (2019). *Okul yöneticilerinin benlik saygısı düzeyleri ile kişisel inisiyatif alma durumları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Sevim, K. & Artan, T. (2021). Yüksek ve düşük benlik saygısını etkileyen faktörler. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(2), 109-121
- Şanlı Güneş, E.,N. (2019). *İlk ve ortaokul yöneticilerinin çatışma yönetimi stilleri ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Van.
- Uyanık-Balat, G. & Akman, B. (2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 175-183.
- Yaşın-Dökmen, Z. (2012). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yerekaban, H. B. (2007). *Resmi ilköğretim okullarında görev yapan eğitim yöneticilerinin benlik saygısı ve denetim odağı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Yıldız, M. (2012). *Öğretmen adaylarının benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin sahip oldukları değerler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik çağı: Ruh sağlığı, eğitimi, ruhsal sorunlar*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Etik Beyan ve Kurul Onayı

Bu çalışmada bilimsel etik ilkelere titizlikle uyulmuştur. Bu makale, 2019 yılı verileri kullanılarak hazırlanmış olan yüksek lisans çalışmasından türetildiğinden, etik kurul izni alınmamıştır.